

Ötvenéves a magyar Scotland Yard

Félévszázad fény- és árnyoldalai a pesti detektívtestület jubileumának háttérében

Félévszázados jubileumát ünnepli néhány nap múlva a magyar Scotland Yard, a budapesti detektívtestület. Ötven évvel ezelőtt kezdte meg működését a néhány főből álló első és valóban magyar detektívcsoporthoz, amely rövid idő alatt a mai hatalmas, képzett és az egész világon megbecsült detektívtestületté izmosodott.

A detektívtestület félévszázados története majdnem hiánytalanul azonos annak a vergődő, nagy erényekkel és végzetes tévedésekkel teli kornak is, amelyben a magyar detektívek a polgári béke, rend és nyugalom frontjának voltak névtelen hősei. Nem az írói fantázia papírosfigurái ők. Az igazi, a hűsből-vérből való detektív is feláldozza nyugalomát, idejét, nagyszerű fizikumát, sokszor életét is a sikerért, amely százezrek nyugalomát, biztonságát jelenti, de a dicsőség, a ragyogó, vakító kiülsőségekből, az ünnepségből úgyszólván jöttányi sem jut osztályrészül. A fantáziaszülte detektívregények hírt és dicsőséget jelentő happy-endjére nem számít, nincs is ideje törődni vele. Idejét, idejét leköti a hajszja, amelyben az alvilág dűvadait üldözi és amelyben állandóan készen tartott fegyverrel, névtelen katonaként figyel veszélyes örhelyén. Most, a jubileum előestéjén hadd essen néhány szó róluk és életük kollektív történetéről is.

Egy szégyenteljes kor drámájának utolsó felvonása

1885 december 17-én Tisza Kálmán belügyminiszter felhatalmazást adott az alig félévvel ezelőtt installált új és erélyeskező főkapitánynak, Török Jánosnak, hogy huszonnyolc ideiglenes detektívet nevezzen ki a budapesti főkapitányság kebelében. Ez meg is történt, s az első detektívek 1886 január elsején elfoglalták helyeiket.

Az új főkapitány és a huszonnyolc detektív kinevezése egyúttal Pest tragikus, szégyenteljes korszakának, a Thaisz-érának a végét is jelentette. Ezzel a dátummal kezdődött Budapest világvárosiadosása. Arra, ami előtte volt, arcpírulva emlékeznek vissza a kései kor krónikásai.

Mi is volt a Thaisz-éra? Intézményesítése a tág lelkiismeretnek és a korrupciónak. Thaisz Elek főkapitánysága idején a detektívek szerepét a besúgók, a rendőrkémek, vagy ahogy akkor hívták, a „hadácsok” töltötték be. Ezek a „hadácsok” a kéteshírű mulatóhelyekre, kártyabarlangokra hallgatási díj fejében sarcolt vetettek ki, értesüléseiket pedig a pincebejűk és hírhedt külvárosi tivornyafészek és lebujaok söpredéktől szereztek be.

Botrány-botrányt követett, a felderítetlenül maradt bűncselekmények száma több volt, mint a kinyomozottaké. Gróf Andrássy Gyula külügyminiszternél betörték s ékszerreik kívül elvitték összes rendjeleit is. A rendőrség besúgásra elfogott három rovott-

A pesti rendőrség első detektívönöke

Török János kinevezésével új szellem vonta be a rendőrség hatvaniutcai épületébe és befejeződött az a tisztogató munka, amelyet a miniszteri biztos kezdet meg. Török főkapitány erélyes kézzel füstölte ki az áporodott levegőt a dudából a Thaisz-korszak maradványait. Ő vetette meg a ma már világhírű pesti rendőrség alapjait.

A budapesti detektívtestület története is 1885 utolsó napjaival kezdődik, amikor Török János egyetlen tollvonással megszűntette a polgári biztosok idejétmult, szégyenteljes, bűnökkel és korrupcióval terhelt intézményét, hogy helyükre bevonuljon az első huszonnyolc detektív, akik már kivétel nélkül képzett, tehetséges és talpig becsületos emberek voltak.

Az első detektívönökké báró Splényi Ödönt nevezték ki. Báró Splényi Ödön előzőleg huszárszázados, majd szolgabíró volt, jóvalis, puritán úr, aki nagyszerűen bevált a rendőri szolgálatban. Ő szervezte meg az első detektívosztályt és önállóan megalkotta az első detektívszabályzatot, amely sok változáson ment át idővel, de amelynek szelene ma is érintetlenül azonos az ő általa lefektetett paragrafusokkal.

Az első detektívtestület, amelynek száma 1886 júliusában 36 új kinevezett detektívvel bővült, nagyszerűen bevált. 1887-ben költöztetett át a főkapitányság a szűk hatvaniutcai épületből a régi Európa-szálló Ferenc József-terti palotájába és ekkor már a bűnügyi osz-

multút, Krevesz Pált, Mikóczy Istvánt és Füge Rezsőt. A betörők mindent beismertek, csak azt nem akarták megmondani, hova rejtették el az ékszereket.

Gróf Andrássy Gyula megunt a rendőrség tehetetlenségét és személyesen fogta valótóra a három rovottmultú csavargót. A gróf személyének súlya, és tekintélye — mindenki tudja róla, hogy a király legbizalmasabb barátja, — olyan hatással volt a betörőkre, hogy elárulták a kincsek rejtekhelyét. Így került elő egy dobutcai pálinkabütyökben eldugott befőttesüveg fenekéről az olasz Annunciata-rend nyakláncja és az aranygyapjasrend báránya.

Nem sokkal később, 1884 júliusában a bécsi póstalopás botránya kavarta fel ismét a háborgó közvéleményt. A bécsi Centralstaatskasszából 300.000 forintot küldtek Pestre és mikor a küldemény megérkezett, megdöbbenve vették észre, hogy egy harmincezer forinttal bélelt ládát elloptak a mozgópostáról. A pesti rendőrségnek olyan rossz volt a híre, hogy hiába tiltakozott a parlament, hiába hadakozott a sajtó: a bűnleket és a küldeményt kísérő személyzetet gyanúsították Bécsbe vitték hogy ott a Landesgericht irányítsa a nyomozást.

A postalopást — csak 12 évvel később fogják el tetteseit a budapesti detektívek — nem tudta felderíteni a bécsi rendőrség sem, de Földy Károly postaszolga, akit letartóztattak, majd, miután tisztázta magát, szabadon bocsátottak, vérlázító részleteket mondott el a bécsi nyomozás lefolyásáról, ütötték-verték, éhezették, „magyar kutyának” nevezték, s úgy akarták kicsikarni a beismerő vallomást.

A törvényellenes eljárás, persze Pesten Nagy felháborodást váltott ki, de a jogos és igaz kritikának is el kellett némulniok, aminek hét múlva a postalopás bűnügyének pesti referensét, Minorich Béla rendőrfogalmazót Tauber Leó ügyvéd feljelentésére szaroláért, sikkasztásért és megvesztegetésért letartóztatták, majd elítélték.

Ez a botrány már nem is keltett különösebb feltűnést, hiszen a törvényszéki rovat botránykrónikájában úgyszólván naponta betörésről származó holmikot találtak.

Az operaházi botrány végül megpecsételte szerepelt a „hadácsok”, rendőrkémek és polgári biztosok, s az egyikről kiderült, hogy az újpesti hamispénzgyártó cinkosa volt, a másikat szarolásért itélték el, a harmadiknál Thaisznak és érájának sorsát. Az Operaház megnyitó ünnepségén, amelyen I. Ferenc József is résztvett, olyan tolongás volt a benyomuló kíváncsiskodók miatt, hogy számosan megsebesültek, egy vagyonos, előkelő pesti polgárt pedig a szó szoros értelmében agyonnyomtak az elcsarnokban.

Most már maga a király követelte Thaisz Elek lemondását. 1884 november 7-én Jekelfalussy Lajos belügyminiszteri osztálytanácsos miniszteri biztosként bevonult a főkapitányság épületébe és Thaisz végre benyújtotta lemondását. Nem sokkal később a kapucinusok máriabesnyői zárójába vonta és itt fejezte be életének hátralevő részét teljes visszavonulásában, egyedül és társtalanul az egykor nagy hatalmú főkapitány.

Tönkrement szinigazgatóból — jó detektív

Szombathalvy Albert, a detektívtestület második főnöke valamikor színész volt, Szégy néven játszott, később szinigazgató lett, de tönkrement. Ilyen viszonyok után kerül napidíjasként a rendőrségre, ahol csakhamar feltűnt kivételes képességeivel. Gyorsan haladt előre a ranglétrán és új posztján is beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Sokat köszönhet a detektívtestület a volt szinigazgatónak, akinek nevéhez egész sor nemzetközi detektívtrávirat fűződik.

Török János, a budapesti rendőrség első nagy alkotó-főkapitánya, munkás, puritán élete derekán, 1892 szeptember 2-án meghalt és utóda dr. Selley Sándor rendőrtanácsos, a bűnügyi osztály addigi vezetője lett.

Szombathalvy továbbra is detektívönök maradt és rövidesen új, fiatal tehetségek kerültek a detektívtestület kebelébe. A kilencvenes évek első felében érték el a budapesti detektívek az első igazán jelentős, európai vonatkozásban is nagy detektív sikert, amelyre felfigyelt az egész világ.

Akkor fogták el Budapesten hónapokig tartó nyomozás, kitartó figyelmű munka után azt a világszerte körözött, vakmerő és példátlanul ügyes kasszafűróbandát, amelynek vezetői Dimitri Papakosta görög mérnök-feltaláló, Perikles Affendakis görög nagykereskedő és dr. Mathias Stahlo görög orvos voltak. Ez az úri kasszafűróbanda valóssággal rettegésben tartotta Európa és Amerika nagy városainak rendőrségét. A banda szervezete megfoghatatlanul titokzatos volt, mert páratlanul vakmerő, nagystílű betöréseikhez felhasználták a tudás, intelligencia, technikai zsenialitás és a tőke fegyvereit. Világszerte eredménytelenül hajszolták a mérhetetlen károkat okozó bűnszövetkezet nyomaát és mikor a pesti detektívek elfogták őket, az egész világ rendőrsége és sajtója tapsolt a nagyszerű eredményhez. Az egyik kasszafűró, Affendakis később megszökött a börtönből, de a magyar detektívek ismét elfogták és a három nagystílű, dúsgazdag bandita a fegyházban végezte be életét.

A három görög letartóztatását újabb sikerek követték. Ekkoriban leplezték le Farkas Menyhértet, a lottókirályt, a műkincstolvaj Lenkei Kálmánt és Korotnay-Krich Árpád orvost, aki egy meghalt paciensét lopta meg. Nem maradt felderítetlen egyetlen bűnügy sem, sőt, a pesti detektívek kiközösültek egy régi csorbát: elfogták a tizenegy év előtt, a Thaisz-érában elkövetett bécsi postalopás tetteseit, Csombor Imre kocsmárosi és társait. Cselekményük büntethetőség szempontjából elévült ugyan, de a kincstár magánjogi igénytelépet fel velük szemben. Csombor Imre a lopott pénzen kocsmát nyitott, vállalatot alapított, dúsgazdag ember lett, úgyhogy a kincstár kára teljesen megtérült.

1895 december 12-én ünnepelte első, tizéves jubileumát a pesti detektívtestület. A főváros egész polgársága örült az ünneplő dátumnak és Perczel Dezső akkori belügyminiszter külön átiratban fejezte ki a kormány jókívánságait a nagyszerű pesti detektíveknek.

Rudnay Béla főkapitánysága

1895 decemberének végén változás állott be a főkapitányi székben, Selley Sándor magasabb beosztást kapott, helyére pedig Rudnay Béla, Hont- és Nógrádvármegyei főispánja, került. Rudnay volt a budapesti államrendőrség első méltóságos főkapitánya, aki a címet a főispáni székéből hozta magával, mert a főkapitányi állást csak később sorozták az V. fizetési osztályba.

Ekkorra estek a milleniumi ünnepségek, s a világiállítást előkészületei. A pesti detektívek ügyes és ötletes közeli-nyilvántartást

Krecsányi, a legendáshírű detektívönök

Ruttner Sándor 1901 októberében szív-szélhűdésben váratlanul meghalt. Helyére 1901 decemberében Krecsányi Kálmán kerületi kapitány került. Ez a legendáshírű, élesszemű és biztoskezü ember fejezte be az előzők alapozó munkáját, ő fejlesztette hatalmas, boltozatos intézménnyé azt a szívéhez nőtt testületet, amely ma is csillogó szemmel beszél a nagy főnök érájáról. Jó ember és jó detektív volt: munkatársait fiaiként szerette — de tudott erélyes is lenni, ha kellett. Nyomozózenének tartották, detektívjeitől számszázalékos teljesítményt követelt, de a munkában maga járt elől a jó példával. Alatta élte hőskorát a pesti detektívtestület.

Krecsányi detektívönökségének első szakaszát mingyárt egész sereg bűnügy teszi emlékezetessé. Ekkor történt a vízvárosi temetőben elkövetett rablógyilkosság, a rákosfalvai kegyetlen hitvesgyilkosság, ahol a holttest három napon át egy szoba padlója alá volt elrejtve, a dúsgazdag Braun Julia meggyilkolása a Váci körúton, akit a cseléde tett el láb alól. Ekkor történt a sörgyáruccai rablógyilkosság és aradiuccai rablógyilkosság, amelynek áldozatát, egy házalót, a tettes, egy asztalos felesége feladta a gyermekkorában maga tolt a Ferdinánd hídon keresztül a Sziget ucéba, ahol gazdátlanul otthagyta a kocsi.

Ezek a bűnügyek egytől-egyig szenzációt és nagy izgalmat keltek. Ezidőtájt ütötték le a József ucca 14. számú ház kapualjában egy pénzszelvéltörőt, akitől elrabolták a nála lévő értékeket. Nem sokkal

5/10-es tüveg

Tokaji

Szamorodni édes

Herceg Windischgraetz Lajos
borpincészetéből
(tüvegbetét 38 fillér)

86 fill.

Párisi Nagy Áruház

készítettek, amelyben fel voltak sorolva a pesti, vidéki és külföldi notórius zsebtolvajok, szélhámosok személyi adatai és ismeretőjelei. A fényképekkel illusztrált kézi-nyilvántartásnak meg is lett az eredménye, úgy hogy a kiállítás tartama alatt néhány zsebmetszésen kívül egyetlen nagyobb bűneset sem fordult elő.

1897-ben váratlan bűnhullám ömlött végig Budapesten. Tizennyolc gyilkosság történt ebben az az egyetlen esztendőben. Mindegyik gyilkosság tetteseit kézrekerítették és bíróság elé állították a pesti detektívek.

Ebben az időben keltett izgalmat a közvéleményben az Abrudbányán történt titokzatos aranylopások ügye. A kincstár kára többszázézer forint volt, mert hétről-hétre eltűnt egy tarisznyára való arany. Két kipróbált pesti detektív, Beck István és Beszed Károly vettek kezükbe a nyomozást. Néhány hét múlva sikerült is elfogniok az aranytolvajokat, előkelő abrudbányai bányatisztviselőik személyében.

1899 június 1-én hagyta ott Szombathalvy Albert a detektívönöki széket. Több mint tíz évig állt a detektívtestület élén, ahol bebizonyította, hogy tönkrement szinigazgatóból energiával és rátermettséggel milyen kitűnő detektívönök lehet.

Szombathalvy Albert után dr. Ruttner Sándor kerületi kapitány vette át a detektívtestület vezetését. Rövid ideig töltötte be ezt az állást. Az ő detektívönöksége alatt lépett életbe az új bűnvádi perrendtartás, ami új fejezetet nyitott a magyar detektívtestület történetében is. Az új perrendtartás az őrizetbevétel idejét legfeljebb 48 órában állapította meg és ez sokkal lézább ütemű munkát követelt. De kis is szélesítette a rendőrség hatáskörét, ami fokozta a detektívtestület tagjaira váró munkát. Erre jellemző a rendőrség statisztikája, ami azt mutatja, hogy 1900-ban az előző évekhez képest négyszeres lett a detektívtestület munkamegterhelése.

később félmillió forintot sikkasztott egy postakocsi. A bűntények tettesei néhány nappal nyomozás után kivétel nélkül mind kézrekerültek. A helyszíni nyomozások legtöbbször magá Krecsányi Kálmán detektívönök is kiszállt és személyesen irányította a detektívek munkáját, lelkesítette és bátorította embereit, akikről úgy gondoskodott, mintha édes gyermekei volnának.

Nemcsak pesti nyomozásoknál, hanem külföldi bűnügyekben is több nagy sikert ért el Krecsányi alatt a pesti detektívtestület, amelynek tagjai elfogták a Fürstenfeld melletti rablógyilkosság tetteseit, két töt napzamos személyében. Ekkor leplezi le a pesti rendőrség detektívosztálya a híres pozsonyi titkos pornográfnyomdát, ahonnan egész Európát elárasztották pazar kiállítású albumokkal és képekkel. Krecsányi szobájában akkoriban gyakran fordultak meg híres külföldi rendőrtisztviselők, akik Pestre jöttek, hogy az itteni detektívtestület fejlett intézményét tanulmányozzák.

Forradalmi zavargások és elemi katasztrófák esztendeje

Krecsányi rendszeresítette először azt is, hogy a különleges szakban, speciális anyagban dolgozó detektívcsoporthoz mindig megmaradjanak ugyanabban a beosztásban, ő vezette be a pesti rendőrségen a daktiloszkópiát, amely ma már nélkülözhetetlen a bűnügyi nyomozásban. Forradalmi újításként hatott ez akkor, hiszen Anglia után a

magyar rendőrség vezette be elsőnek Európában az ujjlenyomatok vizsgálatának rendszerét.

1904 mozgalmas esztendeje volt a pesti detektíveknek. Napirenden voltak az uccai tüntetések, a munkásság felvonult és közönséggel dobálta meg a miniszterelnökségi palotát, az ügyészség helyiségeit, bevették a Degenfeld-palotát és a szabadalvúpart ablakait. Ebben az évben volt a Párizsi Nagycsuház és Newyork-palota tűzkatasztrófiája is. Kitért a fuvaroskocsik véres sztrájkja, ezt követte a vasutasztrájk, amikor három napon keresztül országsszerte szünetelt a vonatközlekedés.

A következő évek még nagyobbarányú uccai tüntetéseket hoztak. 1905 közepétől 1906 végéig tartott a darabontkorszak s ekkor vonult ki először az uccára komoly tömegben a munkásság, az általános titkos választójog követelésével. A munkásság és egyetemi ifjúság között egyre gyakoribbá váltak az összeütközések és zavargások, akkor csaptak a legmagasabbra, amikor a nyomdászok 1905-ben kimondták a sztrájkot és a sztrájkolókat megtámadták a dolgozó lapok szerkesztősegeit, hogy szétrombolják nyomdáikat. Revolverlövések dörrentek, az ucca forrongott és bizony sokszor háromszor 24 óráig is kellett egyfolytában szolgálatot teljesíteniük a detektíveknek.

1906 februárjában Rudnay Béla Pest megye tejhatalmú királyi biztosává nevezték ki és örökebe Boda Dezső főkapitány-helyettes lépett. Boda Dezső, aki a ranglétra legalsó lépcsőjétől egész pályáját a rendőrségen töltötte, volt tulajdonképpen az első valóban „kebelbéli” főkapitánya a pesti rendőrségnek. Szerette, becsülte és értékelte detektívjeinek munkáját, amelynek legösszefogottabb támogatója lett.

Ekkor aratta első nagy sikerét a daktiloszkópia is. A helyszínen talált ujjlenyomatok alapján sikerült elfogni 1907-ben a hírhedt dáni rablógyilkos cigányokat, Balog Tutót és társait.

1908-ban a detektívek az Aggteleki uccai Szabadság-egyletben orosz emigránsoknak egy olyan gyűlésére toppantak be, amelyről kiderült, hogy az orosz anarchista magyarországi alakuló gyűlése volt. Ekkor fogták el Trojanska Anna orosz anarchistát két társával együtt és ezzel csúcsjében fojtották el az anarchista mozgalmakat Magyarországon.

A Haverda-gyilkosság

1909-ben újabb bravúr szerepel a detektívtestület annaleszeiben: budapesti detektívek derítik fel a kassai pokolgépes merényletet.

A háború büntetesei

Azután jött a háború. Kibővült a pesti detektívek munkaköre, új bűnözőtípusokat termeltek ki a megváltozott idők. Egész sereg háborús bűnügyben — a bakancsszállítók, posztócsalók, katonaszabadítók bűnügye — pesti detektívek leplezték le a bűnösöket nemcsak a fővárosban, hanem a vidéken is.

A kémkedési ügyek felderítésében szintén döntő szerepük volt a háború alatt a pesti detektíveknek. Már a háborút megelőző években dolgozott kémkedési ügyekben a pesti detektívtestület. Akkor fogták el Nagy Károly detektívönök közvetlen vezetése mellett Bravura Miklós állítólagos nyelvemestert és cinkosát, Velősi Bélát, egyegytemi altiszt 25 esztendő fiát, aki egy Vilmos császár úti közjegyzői iroda irnoka volt. Kiderült rólok, hogy kémzolgálatot teljesítettek az orosz hadvezetőség számára, de kiderült az is, hogy Bravura tanár tulajdonképpen előkelő orosz vezérkari tiszt, akinek igazi nevét és rangját sohasem tudták meg, mert az állítólagos nyelvemester elítélte után az illavai fegyházban meghalt anélkül, hogy titkát elárulta volna. A budapesti detektívek akkori nyomozásának egyik legfontosabb eredménye azonban az volt, hogy adataik alapján a berlini rendőrség a porosz fővárosban fogta Bravurák bűntársait és ezzel egy kiterjedt orosz-francia kémhálózatot leplezték le.

Később, a háború alatt, Budapest környékén folyó sáncépítések körül ugyancsak pesti detektívek fogták el két japán vezérkari tisztet, akik vázlatokat és jegyzeteket készítettek az erődítési munkálatokról. A két japán kémét utóbb a hadbíróság halálra ítélte és ki is végezték őket.

Nehéz, felelősségteljes évek voltak ezek. A hadseregállások körüli visszaélések, az élelmiszerezés ellenőrzése, a gyakori várostisztító razziák emberfeletti munkát róttak a detektívtestület tagjaira. 1915-ben például 37.000 megbízást kaptak a pesti detektívek és ebből 33.270 nyomozásuk volt eredményes.

1917-ben Buda Dezső súlyosan megbetegedett s nyugdíjaztatását kérte. Utódja a főkapitányi székben dr. Sándor László rendőrtanácsos lett. Sándor László ismét Krecsányi Kálmánt nevezte ki detektívönökké. Később, 1917 végén, a detektívtestület vezetését dr. Jeszenszky Gellért vette át, helyettese dr. Hetényi Imre rendőrtanácsos lett, aki most, mint főkapitány-helyettes, a politikai osztály világszerte ismert kitűnő vezetője.

Ez a két erősebb, tehetséges detektív-

Kassán ugyanis egy honvédehadbiztosnak a posta csomagot kézbesített, mely a bontásnál felrobbant. A detektívek megállapították, hogy a bűncselekményt egy honvédtiszt követte el, akit át is adtak a katonai hatóságoknak.

Ekkor fogták el azt a vakmerő kasszafűróbandát is, amely rettegésben tartotta a fővárost és környékét. Az Istenhegyi út 43. sz. házban levő rejtekhelyükön ütöttek rajta a kasszafűrókon, akikről kiderült, hogy külföldön tanulmányozták a kasszafűró technikáját és kesztyűben álltak munkába.

1909 szeptemberében történt az Adria-szállóbeli borzalmas kégyilkosság, amelynek tettesét, egy züllött gyógyszerész, a szoldosai szobában talált nadragomb alapján leplezték le Krecsányi detektívjei. Ekkor szerepelt először Endesz Árpádnak, a betörőkirálynak a neve is, akit tudvalevően csak nemrég tartóztattak le ismét Csehszlovákiában. Endesz akkoriban megszökött az ügyészség fogházából és egy pesti detektív a flumei vonaton fogta el és hozta vissza Budapestre a betörőkirályt.

Budapesti detektívek bogozták ki a szabadkai Haverda-bűnügy rejtelmét is, amikor nemcsak a szép Haverda Mária, de cinkosai, Vojtha Antal és Jánossy Béla is a rendőrség kezére kerültek.

1910-ben, amikor Ferenc József Boszniába utazott, már budapesti detektívek is helyet kaptak kíséretében. Ez volt az első olyan eset, amikor a budapesti és a bécsi detektívek együtt teljesítették a király személye körül bizalmi szolgálatot.

1911 január elején ünnepelte huszonöt éves jubileumát a detektívtestület, amelynek nevét akkor már a tisztelet hangján emlegették nemcsak Európában, hanem a tengeren túl is.

1913 rekordesztdendő volt bűnügyi szempontból. Mintha az emberek érezték volna a feltartóztathatatlanul közeledő világéget. Rossz termés, hosszú, nehéz tél, munkanélküliség voltak az okai a bűnözés emelkedésének, amit még növelt a politikában érezhető izgalom, a sztrájkok és bérharcok, az általános drágulás, ami a balkánháború idevetődő árnyéka volt. 1913-ban hatvanszázalékos emelkedést mutatott a bűnesetek száma, mert közel 18 ezer bűncselekmény ügyében kellett eljárniuk a detektíveknek.

Krecsányi Kálmán, akit közben főkapitány-helyettesnek neveztek ki, az év közepén más beosztásba került és utóda az érlelyeskedő dr. Nagy Károly lett. Erre az évre esett Mánás Elza meggyilkolása. A tetteseket, Nick Gusztávot és Kóbori Rózsát a rendőrség tudvalevően néhány óra alatt elfogta.

A detektívek a forradalom alatt

A pesti detektívek a forradalom alatt, kevés kivétellel, távollattartották magukat a politikai mozgalmaktól, továbbra is a béke és rend katonái akartak lenni. Ügyszólván pusztán a renddel álltak a rohanó áradat elé, magukra hagyva dolgoztak tovább a rend és közbiztonság elárvult frontján.

A proletárdiktatúra alatt a detektívek egy része otthagya állását, helyükre Korvin-Klein Ottó vörös nyomozói ültek be. Azok, akik megmaradtak a rendőrség szolgálatában, igyekeztek menteni, ami menthető és a csöcseléknek nem egy rombolását akadályozták meg sokszor életük kockáztatásával. A kommün bukása után azonnal megkezdődött a rendőrség újjászervezése. 1919 augusztus 9-én Matyasovszky Györgyöt neveztek ki főkapitánnyá. A kommunista büntetések üldözésével egyidejűleg a detektívönök ismét dr. Nagy Károly főkapitány-helyettes lett. Hihetetlenül sok munkájuk akadt ebben az időben a pesti detektíveknek, akik 1919 augusztusától az év végéig 52.821 nyomozást végeztek.

1920 augusztusában Czibor Ferenc rendőrtanácsos vette át a detektívtestület vezetését. Az ő detektívönökségének idejére esik részben a különítmények lefegyverzése és a felelőtlen elemek kilengéseinek elfojtása. 1921-ben és a következő esztendőben — tempora mutantur — az intellektuális bűnügyek nyomulnak előre, a bűnözési statisztikában. A pénz romlása, a valuta folytonos ingadozása és a nyomában járó bizonytalanság megduzzasztotta a gazdasági és üzleti világ parazitáinak számát, akiknek mohó pénzvágya lépten-nyomon összeütközésbe került Btk. paragrafusával. Soha ennyi bankár, pénzintézet vezető, gyáros és nagykereskedő nem fordult meg a főkapitány detektív szobájában gyanúsítottként,

örzetesként, vagy letartóztatottként, mint ebben az esztendőben.

1922 július 12-én dr. Marinovitch Jenőt neveztek ki főkapitánnyá és ő az átszervezés során Andráka Károly főkapitányhelyettes nevezte ki detektívönökké. Andráka rövidesen új beosztásba került és helyére Laky Lajos rendőrfőtanácsos, a mai kitűnő detektívönök került.

Laky Lajos alatt a detektívtestület tovább fejlődött és egyöntetű minden szakember véleménye, hogy a budapesti detektívek méltó versenytársai a művelt nyugati világvárosok rendőrségeinek. A budapesti detektívek eredménystatisztikája a legelső között áll a bűn-üldözés nagy nyilvántartásában. Laky Lajos detektívönöksége idején a békeidőkre emlékeztető szép sikereket ért el a detektívtestület. A tolvajvilág elemei túlnyomórészt a detektívek kezére kerülnek, a sikkasztók kilencven százalékát eléri végzetük és a gyilkosságok nyomozásában is hasonlóan kedvező a statisztika.

Laky Lajos detektívönöksége idején derítik fel a detektívek Molnár Tóth József főmeggyilkossági bűnügyét. Ekkor fogják el a borzalmas kegyetlenséggel meggyilkolt Leirer Amália gyilkosait, erre az időre esik a Kodelka-bűnügy, amelynek tetteseit röviddel azután elfogták a pesti detektívek. A világszerte nagy feltűnést — keltő frankhamisítási ügy háttérében is budapesti detektívek megfeszített munkája derítette ki, hogy nincs benne politikai vonat-

kozás. A pesti detektíveknek ez a munkája erősen emelte a külföld szemében a magyar hatóságok tekintélyét.

A közelmúlt bűnügyeiből csak a nagy követényhamisítási és valutaszabotázs ügyeket említtük fel, amelyeket majdnem egytől egytől teljesen felderítettek a detektívek. Az álarcos, revolveres bankrablások tettesei is sorra kézrekerültek, alig huszonegy órai bravúros nyomozás után lefogták a meggyilkolt Vilmos császár úti trafikosnőnek, Pólya Sándornának gyilkosait is. Több nagy nemzetközi detektívbravúr sorakozik ezekhez az eredményekhez. Egy nagymezőúccai mulatóban pesti detektívek fogják el a világszerte keresett dollárcsekk-hamisítót, Matuska Szilvesztert, a biatorbágyi rémet, aki után hónapokig nyomozott eredménytelenül a berlini és bécsi rendőrség, Hetényi Imre főkapitány-helyettes vezetése és irányítása mellett szintén magyar detektívek, a politikai osztály ügyes emberei leplezték le.

Ez röviden a magyar Scotland Yard félvérszázados története. És most, amikor jubilálnak a béke és rend névtelen hősei, örüljön velük együtt minden polgár, akinek nyugalomát, vagyonát és biztonságát védik azok a derék detektívek, akiknek munkájáról olyan ritkán szoktak beszélni. Vagyon, hírnév, kiüntetés ritkán jut osztályrészükül, adja hát át a polgárság minden magyar detektívnek a munka és becsület signum laudisát.

Abonyi Gyula

Kettős szerelmi dráma Újpesten

Rálött a menyasszonyára, azután agyonlötte magát egy jogszigorló, mert nem tudott álláshoz jutni

Véres szerelmi dráma játszódott le szombaton este Újpesten: egy jó családból való fiatal joghallgató, aki reménytelenül harcolt egy állásért, mellyel megalapozhatja egzisztenciáját, elkeseredésében rálött menyasszonyára, egy iskolaigazgató leányára, majd önmaga ellen fordította a fegyvert. A fiatal joghallgató a dráma színhelyén meghalt, menyasszonya pedig a kórházban a halállal vívódik.

Újpesten, a Kolozsvári ucca 33. számú házában, Polgár Sándor MÁV-ügyész családi villájában lakott Magyarádi-Erdő Lajos iskolaigazgató feleségével, Lajos nevű fiával, aki huszonkétéves és leányával, Magyarádi-Erdő Magdával, aki Révay Imre újpesti tisztviselő elvált felesége. Boldogan, gondatlanul élt a két család, a kertes újpesti házában, ahová egy év óta gyakran látogatott el a huszonegyéves Ermel Gyula jogszigorló, aki Rákospalotán, a Lukácsi Sándor ucca 4. számú házában lakott.

Ermel Gyula gyakran panaszkodott, hogy reménytelenül sötétnek látja a jövőt, mert nem tud álláshoz jutni és nem tud megesküdni Magyarádi-Erdő Magdával. Az utóbbi időben arról beszélt, hogy a székesfővárosnál fog alkalmazást találni és így már nincs akadály a házasságának.

Nemrégiben ki is tűzték Ermel Gyula és Magyarádi Magda eljegyzését, amelynek január első felében kellett volna megtörténnie.

Szombaton délután négy óra tájban Ermel Gyula bekopogtatott Magyarádi igazgató lakásán. A lakásban hárman voltak: Magyarádiné és két gyermeke. Az iskola igazgató felesége leányával együtt a váró szobában aludta délutáni álmát, úgyhogy a szalóiban ifjú Magyarádi Lajos fogadta a jogszigorlót. Ermel Gyula derűs arccal, túláradó jókedvvel lépett be a lakásba és mosolyogva mondta ifjú Magyarádi Lajosnak:

— Hála Istennek, lesz végre állás! Nagyon boldog vagyok, de szeretnék most Magduskával négy szemközt beszélni.

Ifjú Magyarádi Lajos felköltötte nővérét, aki az ebédlőbe ment a fiatal joghallgatóval. Édesanyja és fivére ezalatt a másik szobában tartózkodtak.

Az ebédlőből nem szűrődtek át még csak hangfoszlányok sem, tehát nem játszódhatott le szóváltás vagy civakodás a fiatalok között. Néhány perc múlva azonban gyors egymásutánban két revolverdörrenés és sikoltozás verte fel a kis lakás csendjét. Ifjú Magyarádi Lajos rémülten az ebédlőbe rohant, ahol döbbenetes látvány fogadta. A padlón átlött fejfel, vértócsában feküdt Ermel Gyula, menyasszonya pedig tántorgó léptekkel, ruháján vérfofokkal, néhány lépést tett előre és kétségbeesetten sikoltozva mondotta öccsének:

— Az Istenért, segítsenek! Hívjatok orvost! — azután összeesett és eszméletlenül terült el a földön.

Azonnal értesítették az újpesti mentőket, akik két autóval robogtak ki a véres szerelmi dráma színhelyre. Ermel Gyulán, aki jobbhalántékára irányította revolverének csövét, már nem lehetett segíteni: meghalt.

Magyarádi Magdát, akinek balmellén hatolt keresztül a revolvergolyó és hátán jött ki, életveszélyes állapotban szállították a mentők a gróf Károlyi-kórházba.

A halott joghallgató kezében két búcsúlevelet találtak, amiből nyilvánvaló lett, hogy Ermel Gyula, aki csalódott reményeiben és nem tudta megkapni a várt állást, előre készült a gyilkosságra, illetve öngyilkosságra. Az egyik levelet édesanyjához intézte s a borítékra ezt a címezést írta:

„Szerett anyám!”

A levélben Ermel Gyula bocsánatot kért anyjától, hogy irthagya, meghal, de halálán szerelmes és nem veheti el azt, aki nélkül nem tud élni és jövőjét nem tudja nélküle elképzelni.

A másik levelet Magyarádi Lajos iskolaigazgatónak címezte, tőle is bocsánatot kért, hogy fájdalmat és gyászt zúdított a Magyarádi-családra.

„Nem bírom ezt az életet — írta utolsó levelében Ermel Gyula —, az állásból nem lett semmi, nem látok más megoldást: végzek magammal és végzek Magdával is, akit a síron túl is szeretni fogok.”

A levél végén megható szavakkal búcsúzik el a Magyarádi-családtól a halálra szánt joghallgató és még egyszer kéri őket, bocsássák meg egy halálba indulónak kétségbeesett cselekedetét.

Magyarádi Magda állapota az esti órákban valamivel javult.

— Meghülésnél, náthalásznál, torokgyulladásnál, mandulalobnál, fülkatarrusnál, valamint idegfájdalmaknál és szaggatásnál naponta fél pohár természetes „Ferenc József” keserűvíz nagyon jól tesz, mert a gyomor-bélcsatornát alaposan kitisztítja és dezinficálja, azonkívül pedig megfellelő emésztést biztosít. Egyetemi orvostanárok véleménye szerint a Ferenc József víz hatása gyors, kellemes és megbízható s ezért használatra járványok idején is igen célszerűnek bizonyul. Az orvosok ajánlják.

Kilencven új hadihajót építenek Japánban

Tokióból jelentik: A haditengerészeti minisztérium közlése szerint Japán hajóépítési tervét kilencven hajó építését irányozza elő összesen 221 000 tonna tartalommal. Huszonnyolc hajó már készen áll, negyven hajó építését pedig megkezdték.

Ramsay MacDonald mandátumot kap

Londonból jelentik: A skót egyetemen konzervatív szövetségeinek közös végrehajtóbizottsága egyhangú határozattal Ramsay MacDonaldnak ajánlotta fel az egyetem választókerülete megürlt mandátumának jelöltségét. MacDonald kijelentette, hogy elfogadja a jelöltséget.